

Mična in podučna je tudi (št. 40) pesmica „Hvala dreves“, v kateri se kaže, da dale so jih nam nebesa v prijatelje — dečku, mladenču, možu, starčiku, o smerti, na grobu — in šolski mladini v razgled je ponatisnjena ta v Cvetniku I. (str. 132. 133), una pa v Cvetniku III. (str. 86). V tej dobi je A. Oliban zvesto prebiral in pred natiskovanjem slovniško popravljaj „Poezije doktorja Franceta Prešerna“, kar spričuje rokopis njegov, hranjen v muzealni knjižnici ljubljanski. — „**Pokora poredniga sina**“ — imenuje se „pustna pravlica po nemškim poslovenjena“, katero je Olibanov Anton preselivši se na Koroško, v Novice l. 1848 št. 3 poslal še pred glasovito „občno buno duhov“. — Neki oče, da poredniga okrotiti si sina, pošlje ga za dve leti v Ameriko; ko še poredniši pride nazaj, da ga v soldaško, za samoglavneže in za terde butice vedno najboljšo šolo; ali — ko tudi boben ga ne izučí, in divji kot prej nori, — oče kaj storí, da Anže, ko jaguje se obnaša, je ne zine, je kot otrok pobožen in krotak, še preden dober mesec mine? — Ne vganete, kaj? — hudo dal mu je ženó!

Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

(3. del.)

15.

„Spoznavaj sebe!“ Ti besedi ste stali zapisani nekđaj nad vrati delfijskega svetišča, tam kjer je bilo bivališče boga, ki je po svojih duhovnih in duhovnicah razlagal prihodnjost gerškemu narodu. Dovolj se je že pisalo o teh besedah, dovolj so se že komentirale, in moral bi jaz pisati le kaj starega in že povedanega, ako bi hotel razlagati na široko pomen teh dveh besedi.

„Spoznavaj sebe!“ — Kdo pozna samega sebe na tanko? Kdo tudi pazi na samega sebe najbolj? Kdo si je že zastavil ona tri znamenita vprašanja: kdo sem, kaj sem in čemu sem na sveti? In vendar je naša naloga, si zastaviti ta tri vprašanja. To pač menda vsakdo vé, da je človek, vendar neki deček v prvem razredu tega ni mogel zapopasti. Povedal sem nekoč svojim učencem, da smo mi ljudje. Hitro poprašam enega izmed njih: kaj si tedaj ti? — „Jaz sem lump!“ mi odgovori prav korajžno. Najberže je slišal, kako so ga zmerjali doma z lumpom. Tudi nisem prepričan, ako vsi odrasli vedó, da so ljudje, kajti marsikdo živi, „kot bik na gmajni.“ A tudi obnašanje mnogih ni tako, kakor se spodobi človeku. Kolikokrat se ne poniža človek v svojem ravnanji pod brezumno živino! Ne bom našteval taka ravnanja. Kdor jih pozna, za

tega bi bilo to odveč; komur pa niso znana, za tega je pa najboljša, ako jih nikdar ne izvé.

In če tudi večina vé, da so ljudje, vendar ne vé, zakaj so na sveti, kaj je njihov namen. Eden misli, da je in pije in spi; drugi misli, da je samo za delo na zemlji; tretji zató, da ga preganja osoda; četerti zato, da strada, itd. Vsi ti imajo prav in nobeden. Človek mora piti in jesti, on mora delati, a on ne smé biti nezmeren v jedi in pijači, on si mora kaj pritergati, on se mora marsičesa zderžati, in kar se tiče osodinega preganjanja, na to nam odgovarja pregovor: „Vsak je svoje sreče kovač“. — Mnogo norcev je na sveti, ki verujejo na osodo, kakor na kako višje bitje, ki mora imeti svoje žrtve. In kaj dobro jih zavrača omenjeni pregovor: „Vsak je svoje sreče kovač“, in ta-le: Kakor si postelješ, tako bodeš ležal.“ —

Čudno je, da samo oni ljudje, ki so prišli v nesrečo, toliko tožijo o osodi. Srečni pa niti ne zinejo o nji. Kako je vendar to, da le nesrečniki vedno imajo kaj opraviti z osodo? Odgovor je lehak. Le uboštvo privede človeka na to, da jame misliti, odkod prihaja njegova nesreča. Vse okolnosti prevdarja na tanko, ali na samega sebe, ki si je najbližje, ne misli nikdar. A v sreči se človek odvadi misliti. Nikdar mu ne pride na um, da bi prevdaril, na kakov način je postal srečen. Od tod prihaja tudi ona žalostna prikazen, da tak človek tako rad in tako lahko pozabi svojih nekdanjih dobrotnikov. To je odgovor na to, da mislijo in verujejo ljudje le na osodo, ki jih je storila nesrečne.

Vera na osodo je zelo razširjena med ljudstvom. Kolikokrat slišimo koga reči o kom: „mu je bilo že tako namenjeno.“ — Če je kdo ustreljen v vojski, če si je kdo zlomil ного ali roko ali kaj enacega, to si raztolmači ljudska modrost takoj s tem, da mu je bilo to tako namenjeno. Tako mišljenje je prav mohamedansko. Po Mohamedovem veronauku je to tako, Mohamedanci verujejo terdno na ono neizprosljivo osodo, po kateri mora človek umreti ta dan, ako gre v boj ali ne, da si mora zlomiti roko ali ного, ako mu je vsojeno ta dan. Takovo mišljenje se pač ne strinja z zdravim človeškim razumom. Koliko let bi še morda živel oni človek, ako bi ne šel ta ali oni dan v boj; celo svoje življenje bi lahko nosil drugi zdrave ude, ako bi si jih ne bil polomil vsled lastne ali tuje nerodnosti. — Če kdo pade z visoke skale v brezdno; ali ga je vergla osoda z nje? Ali ga je osoda peljala na njo? Ne njegova lastna volja ga je vodila, in njegova lastna slabost ali neprevidnost ga je tresčila v brezdno. Ali je namenil sovražnik v boji ono kroglo, ki ga je zadela, ravno njemu, ali ne morda komu drugemu?

Kerščanska vera prepoveduje verovanje na osodo; ali vendar je tako razširjeno med kristjani. Zato ja naloga vsacega izobraženega človeka

delovati na to, da se to mišljenje kolikor mogoče iztrebi iz preprostega naroda.

Ne smemo se čuditi, ako najdemo osodo v spisih nekterih pisateljev. Med Nemci so živeli v začetku sedanjega stoletja pisatelji, ki so pisali tako imenovane „osodne žaloigre“. Znano je, da junak v žaloigri mora poginiti, vendar ga pusti pisatelj, da se bori s težavami, da jih skuša premagati, ter oditi poginu. A v osodnih žaloigrah vlada nad junakom neka nevidna moč, osoda, ki določuje njegovo dejanje in nehanje. Junak v teh igrah ni več prost človek, ampak odvisen od osode. On mora ravnati tako, kakor mu veli osoda, in ne drugače. Poginiti mora, ali on ni sam zakrivil svojega pogina, ampak vsojeno ali namenjeno mu je bilo tako. — Taki junaki so pač prav slabotni ljudje, in nikakor niso vredni, da jih človek gleda v gledališčih, in po pravici je obsodila kritika te osodne žaloigre.

Človek je vstvarjen za delo. On ima um in voljo, on ima telesne moči, ktere naj vporablja, da postane sam srečen, in da pospešuje srečo drugih ljudi. Ali pa zamore razvijati svoje moči v lastni prid in v prid drugih, ako veruje na osodo, proti kateri ne more ničesa storiti? Ne! — Vera na osodo ga ovira pri njegovem delovanji. Zato moram tudi iz stališča odgoje glasovati zoper vero na osodo.

Beseda osoda bi se morala izbrisati iz vsacega jezika, kajti osoda ni nič. Varujmo se pred vsem govoriti otroku kaj o tem predmetu. Ne recimo nikdar v njegovi navzočnosti znane fraze: „to je tako namenjeno“. Kako ga bode to oviralo pri njegovem učenji! Ako bode imel le količkaj težav pri uku, takoj si bode mislil: „je že tako namenjeno“, da se ne bom naučil tega ali onega. Vsaka še tako majhna težava se mu bode zdela, kakor bi bila poslana od osode, mu naznanit, da je njegov trud zastonj, „da mu je že tako namenjeno“, da se ne bo naučil tega ali onega. — Ravno nasprotno ravnajmo. Povejmo mu, da njegova pridnost lahko premore vse težave, vse bridkosti, recimo mu, da je vsak svoje svoje sreče kovač, da si vsakdo sam postilja postelj, na kateri bo pozneje ležal. To so nauki za mladino, ne pa vera na osodo.

Ne vem, kaj bi dejal o onih, ki tako radi rabijo znano prislovico: „tako je namenjeno“; zraven tega pa tudi mnogokrat izpregovoré znani pregovor: „Kakor si postelješ, tako bodeš ležal“. Kako se da to strinjati? To je velikansko protislovje. Molimo za nje: Oča odpusti jim, ki ne vedó, kaj govoré!“

In kakor povesod, tako tudi tu, branje vcepi mnogim vero na osodo. Tudi v tem obziru je treba skerbno paziti na to, kar beró otroci. Tu je treba še mnogo popravljati celó na onih knjigah, ki so namenjene za mladino. Naj le nekaj omenim. Kdo ne pozna one prav lepe pravljice, ki se nahaja v Grimm-ovi zbirki z imenom „Ternova rožica“ (das Dorn-

röschen)! Prav lepa je ta pravljica, lepo se bere in lepo posluša. Ali nikjer se nam lepše ne pokaže vladanje osode, kot ravno v nji. Kralj, kraljica in njuna hčerka se v nji le igrače v rokah osode. Kakor so obsodile hčerko one copernice pri rojstvu, tako se je zgodilo ž njo. Obsodile so jo namreč, da se bo ranila z vretenom. Kralj je pustil odpraviti vsa vretena iz cele njegove države; a hčerka njegova se je le ranila z vretenom. Tako se je moralo zgoditi, tako ji je bilo vsajeno. Ne vem, ali je že kdo poslovenil to pravljico, ali ne. In če jo je, bi ne bilo prav, ako bi prišla v kako berilo za ljudske šole, kakor se nahaja že po nemških berilih. Saj je dovolj drugih lepih pravljic. Tudi Slovenc imamo dosti enacih pravljic, ki so vrezane po istem kopitu, kot „Ternova rožica“; a v berila jih ne devljimo nikdar.

V povesti „Ternova rožica“ so prerokovale one copernice, — ki se v tej pravljici imenujejo modre žene, — da se bode ranila kraljeva hči z vretenom. To mi daje povod, da spregovorim tudi par besed o prerokovanji. Živeli so pač nekdam možje, razsvitljeni po Bogu, ki so prerokovali izvoljenemu ljudstvu njegovo prihodnost. Ti so bili le redko nasejani; a dan danes hoče že vsakdo prerokovati, posebno stare babnice menijo, da imajo poseben privilegij za prerokovanje. In kako določno prerokujejo te ženice! Ravno tako, in nič drugače, se ne bo zgodilo to ali ono, — pravijo. Niso še izmerle one modre žene, ktere so prerokovale „Ternovi rožici“ prihodnost, dan danes jih namestujejo naše stare babnice. Tudi te rade že kvasijo pri rojstvu otrokovem, kaj bo iz njega. To se razume samo ob sebi, da mu prerokujejo vse dobro. Čudno je, da pri rojstvu in po smerti človekovi ve vse le dobro pripovedovati o njem. Ali morda te babnice poznajo latinski izrek: „De mortuis nil, nisi bene“?

Kdo bi ne vedel rad prihodnosti svoje? A ta je skrita za vsacega. Že od nekdam so se trudili narodje, jo izvedeti, in pri tem so zašli v neznanske abotnosti. Tako so imeli Gerki svoje orakle, Rimljani neizmerno tropo duhovnov, ki so imeli nalogo, prerokovati samó prihodnost. Kdo ne vé, kakov „švindal“ se je godil s temi prerokovanji? Pervič oni zamotani in nedoločni odgovori oraklov, in drugič one sleparije rimskih avgurjev. A tudi ti orakli in avgurji še niso pomerli. Tudi te namestujejo dan danes stare babnice. In s čem? S kartami. Žalostno znamenje to. Pravijo da je naš čas, čas napredovanja. A v tem slučaju smo še pač daleč zadej.

In ni čuda. Saj se pa tudi nič ne stori zoper to. Kaj briga inteligentne pisatelje ta prazna vera, oni pišejo le za omikane; manj zmožni pisatelji imajo pa le terdno voljo, ohraniti ljudstvo v neumnosti. Kdo bi pa tudi bral njihove spise, ako bi jih preprosto ljudstvo ne. Ali bi se pa smeli priderzniti ti pisaci — hotel sem že napisati mazači — ljudstvu

podati kaj tacega, kar je v nasprotju z njegovim dosedanjim mišljenjem? Zamerili bi se s tem nižjemu ljudstvu, in nihče bi jih ne bral. Zato je tako malo spisov, ki glasujejo zoper to prazno vero.

Le Bogu je znana prihodnost, kajti on je vsegaveden. Ali si pa zamoremo misliti o njem kaj tacega, da bi navdihnil vsako staro babuljo s svojo vsegavednostjo? Ne, tega si ne bode pač nikdo mislil. Ko bi on razodeval prihodnost ljudem, bi jo naznanil gotovo najpervo ljudem, katerih celo življenje je posvečeno njegovi službi, t. j. duhovnom. Ali tudi ti je ne poznajo. In posebno čudno je to, da se bere prihodnost dan danes iz kart. Karte naj bi služile v to, — karte, s katerimi se stori toliko greha, — karte, ki so že toliko ljudi spravile na beraško palico, toliko samomorov že učinile, — karte naj bi služile v to? Oj, nikar! misliti kaj tacega! Bog, ki edini ve prihodnost, naj bi jo zaupal kartam. To se ne da strinjati z njegovo neskončno modrostjo in ne z zdravim človeškim razumom.

Proč z vsem prerokovanjem. Posebno otrokom ne prerokujmo ničesa. Oni bodo brez našega prerokovanja postali to ali ono. Brez našega prerokovanja in brez osode bodo tako ležali, kakor si bodo postljali. — Ali se vedno izpolnjujejo naša prerokovanja? Oj ne, skoro nikdar se ne izpolnijo. Že to edino bi moralo odpraviti našo vero v prerokovanja; a človek se težko odvadi tega, česar se je navadil. Ali če hoče, se odvadi, samo hoteti mora.

Ti bralec, ki še veruješ na karte, bodi tako dober in premisli nekoliko ta pregovor. Znabiti se naučiš kaj iz njega. (Dalje prih.)

Dopisi in novice.

— **Iz Dunaja.** VII. vesoljni zbor avstrijskih učiteljev je bil zelo obiskan. Zbralo se je čez 1500 učiteljev in učiteljic. — Že 1. junija, t. j. binkoštno nedeljo zvečer so se zbrali obiskovalci tega zbora v dvorani akademične gimnazije, v kateri je bil izvoljen za predsednika tega zbora Bobies, dalje sta bila voljena dva podpredsednika in štirije perovodji. Potem so bili določeni predmetje, ki se imajo obravnavati v glavnih sejah.

2. junija, t. j. binkoštni ponedeljek se le se je začel glavni zbor. Predsednik Bobies pozdravi navzoče. Za tem pozdravi namestnik dunajskega župana dr. Lederer zbrane, ter omeni, da Dunaj ni na nič bolj ponosen, nego na to, kar se je storilo za poduk. On želi naposled zboru dober vspeh.

Bobies omeni, da ima letošnji učiteljski zbor tudi namen, praznovati desetletnico novih šolskih postav, ter konča svoj govor s slavoklici na cesarja, ki je poterdil novo postavo.

Potem se še le prav za prav začne zborovanje. — Pervi predmet je: Osemletno šolsko obiskovanje. (Ref. učitelj Holczabek.) On predlaga: zbor naj sklene resolucijo, v kateri se izrazi za prideržanje osemletnega šolskega obiskovanja. — Ta točka je bila po kratki debati enoglasno sprejeta,